

Annette van Keulen over Collaborative divorce van start

‘Bij overlegscheiding val je geen stellingen van de ander aan, je neemt obstakels voor probleemoplossing weg’

Waarom nu weer die collaborative divorce, als je toch al de gewone echtscheiding hebt, en ook mediation? Onder meer omdat advocaten in het proces optreden als adviseur én er 'wordt vastgelegd dat er niet wordt geprocedeerd maar onderhandeld tot er overeenstemming is bereikt'.

Aldus **Annette van Keulen**, secretaris van de Vereniging Collaborative Divorce Holland, die oktober jl. werd opgericht.

.....

Procederen is als bowlen: zo veel mogelijk kegels omgooien; een overlegscheiding is als curling: obstakels wegnemen

.....

.....

Koert Boshouwers
redactielid

.....

Is 'collaborative divorce' iets nieuws?

Het is eind jaren tachtig net als mediation begonnen in de VS. Advocaat Stuart Webb raakte gedesillusioneerd door het procederen bij rechtbanken, omdat hij zag dat de ene procedure tot de andere leidde en de betrokkenen geen echte oplossingen bracht. Aan juridische standpunten liggen vaak frustratie en onmacht ten grondslag, en binnen de bestaande procesvoering is onvoldoende oog voor de emoties en belangen van strijdende partijen. Rechters hakken knopen door binnen de grenzen van de wet, het is niet hun taak om onderliggende problemen bloot te leggen en op te lossen.

Webb heeft een model ontwikkeld om de echtscheiding op tegenspraak om te vormen tot een echtscheiding in samenwerking. Traditioneel procederen is als bowlen; je moet met de bal binnen aangegeven lijnen zo veel mogelijk kegels omgooien. Een overlegscheiding is meer als curling (op ijs obstakels wegbezemen voor zware stenen): door dat bezemen kom je verder.

In de VS en Canada heeft collaborative divorce een grote vlucht genomen. Terwijl er in Nederland veel wordt gepolderd, zetten we daar in procedures vaak hoog in.

Maar we hebben toch al mediation?

Vaak is mediation de beste en goedkoopste manier om de gevolgen van een echtscheiding te regelen en langdurige procedures te voorkomen, waarbij recht wordt gedaan aan de gevoelens en de

belangen van alle bij de scheiding betrokken partijen, onder wie de kinderen. In de praktijk zijn er ook gevallen waarbij mediation niet mogelijk is, vooral als er sprake is van een onbalans tussen echtgenoten in kennis van zaken, emotie of macht.

Het komt regelmatig voor dat een partner onvoldoende inzicht heeft om de eigen belangen goed te behartigen en te verwoorden. Soms is er ook sprake van oneerlijkheid van een van de partners of bestaat er een verborgen agenda. Als een mediator dan probeert de scheve machtsbalans in evenwicht te brengen, bijvoorbeeld door de zwakste te *empoweren*, loopt hij het risico het verwijt te krijgen dat hij niet onafhankelijk meer is omdat hij niet mag adviseren.

Ook komt het voor dat een van de betrokkene betrokkenen zich op de achtergrond door een advocaat laat adviseren. Op zich is daar niets op tegen, men mag

IACP-lidmaatschap en eerste overlegscheidingen

Van Keulen: 'Het lidmaatschap staat open voor mediators die meer dan vijf jaar advocaat zijn en volwaardig lid van de vFAS. We beraden ons nog op nadere toelatingsvereisten maar in elk geval zal er een training gevolgd moeten worden en moet men lid zijn van de International Academy of Collaborative Professionals (IACP) die ook toelatingsvereisten kent. De bedoeling is dat ook psychologen, met name gezins- of systeemtherapeuten, zich kunnen aansluiten. Daarnaast staat het lidmaatschap open voor financieel deskundigen, na een training.

Een advocaat-mediator kan zijn technieken ook in een collaborative divorce inzetten, maar een training is verplicht om af te leren wat men als gewone advocaat vanzelfsprekend vond. Begin dit jaar is de eerste groep Nederlandse advocaten (nu nog door twee Amerikaanse trainers) geschoold tot collaborative lawyer. Ze hebben de eerste collaborative divorces afgewikkeld. In april start de tweede interdisciplinaire groep van vijf personen.'

natuurlijk een second opinion inwinnen. Wanneer deze achterwacht het vuur te hoog opstookt, gaat de betrokkene onderhandelen vanuit (juridische) standpunten en niet langer vanuit belangen, zoals bij een mediation gewent is. Dan eindigt de mediation meestal.

Gerechtelijke procedures die volgen als een mediation stukloopt, zijn grimmiger dan procedures die direct starten.

Hoe werkt het in de praktijk?

Collaborative divorce biedt een tussenoplossing. Een partij die zich te zwak of onveilig voelt om alleen bij een mediator aan te schuiven, heeft behoefte aan een eigen advocaat die hem kan adviseren over diens juridische positie en ook kan helpen de belangen in het oog te houden en zich niet te laten meeslepen door verdriet, boosheid of rancune. De advocaat is dan geen achterwacht maar zit aan tafel en is deel van het proces.

In het collaborative proces zal de advocaat eerst met zijn cliënt in een intakegesprek bekijken of de zaak zich voor deze werkwijze leent en wat de problemen zijn. Vervolgens zullen beide advocaten overleg voeren over de gang van zaken bij de plenaire gesprekken en daarvoor een agenda opstellen. Aanslui-

Na een mislukte mediation zijn gerechtelijke procedures grimmiger dan procedures die direct starten

tend zullen de partijen met de advocaten één of meer viergesprekken voeren, en zonodig andere deskundigen uitnodigen.

In de eerste gesprekken kunnen noodverbanden worden gelegd ter voorkoming van een voorlopige voorzieningenprocedure. De betrokkenen zullen de gesprekken voortzetten totdat zij een regeling hebben bereikt. De afspraken worden in een overeenkomst vastgelegd.

Is collaborative divorce dan geen 'viergesprek' in een ander jasje?

Nee, want voor het starten van een collaborative divorce wordt een disqualificatieovereenkomst of deelnemingsovereenkomst door de betrokken echtgenoten en advocaten getekend. Tot deze overeenkomst kan ook de ingeschakelde coach of financieel specialist treden. Als coach kan bijvoorbeeld een psycholoog of pedagoog fungeren. Deze fungeert vooral als procesbegeleider, maar kan ook als sparringpartner dienen voor een echtgenoot. In de deelnemingsovereenkomst wordt overeengekomen dat de partners met deze advocaten niet procederen over de gevolgen van de echtscheiding, maar net zo lang onderhandelen tot er overeenstemming is bereikt. Daardoor hebben alle betrokkenen er belang bij om de zaak tot een goed einde te brengen. De cliënten, omdat zij anders hun advocaat en de ingeschakelde deskundigen kwijt zijn en alsnog de gang de rechter moeten maken, de advocaten en deskundigen, omdat zij anders hun cliënt kwijt zijn. De rol van de advocaat is een wezenlijk andere dan die van een advocaat in een procedure op tegenspraak.

In de overeenkomst worden ook

regels opgenomen over de wijze van communiceren tijdens het traject, het verschaffen van alle benodigde informatie en het in het oog houden van elkaars gerechtvaardigde belangen en die van het gezin. Bij een traditioneel viergesprek worden dergelijke afspraken niet gemaakt. Men zal eerder geneigd zijn gebruik te maken van zijn positie, hoe deze ook is verkregen, ten koste van de ander.

En de advocaat?

Die stelt zich anders op dan in een mediation of een viergesprek. Hij is een actieve juridische adviseur én onderhandelaar in een probleemoplossingsproces. Hij moet dus gedragingen afderen die een advocaat eigen zijn; hij moet alle informatie op tafel leggen en mag zijn cliënt niet adviseren informatie voor zichzelf te houden. Hij moet dus ook informatie verschaffen die op het eerste gezicht nadelig is voor zijn cliënt. Het gaat zelfs zover dat een advocaat zijn collega moet wijzen op rekenfouten in het voordeel van de andere cliënt, maar in het nadeel van de eigen cliënt. Hierdoor ontstaat er vertrouwen en een krachtig samenwerkingsverband

Levert dit alles geen strijd op met de Gedragsregels?

Regel 17 schrijft voor dat advocaten in het belang van de rechtzoekenden en van de advocatuur behoren te streven naar een onderlinge verhouding die berust op welwillendheid en vertrouwen. Regel 3 wil dat een advocaat voor ogen houdt dat een regeling in der minne vaak de voorkeur verdient boven een proces. Daaraan voldoet de collaborative

lawyer natuurlijk bij uitstek. Toch zullen eigen gedragregels en waarschijnlijk een eigen tuchtrecht worden ontwikkeld, net als bij mediation.

Vooralsnog zijn wij evenwel onderworpen aan de gewone Gedragsregels. Een van de mogelijke conflictpunten ligt in de overeengekomen verplichting dat beide echtgenoten volledige openheid van zaken moeten geven. Indien de cliënt dit niet wil, ontstaat een conflict in de zin van art. 9 lid 2 Gedragsregels. De advocaat zal zich dan moeten terugtrekken uit de collaborative divorce, zonder de reden hiervoor aan de andere advocaat mee te delen. Omdat dit risico nadrukkelijk is voorzien in de deelnemingsovereenkomst, kan niet worden gesteld dat de advocaat daarmee in strijd handelt met deze Gedragregel.

Ook zou men strijd met art. 7 lid 1 Gedragsregels kunnen zien. De advocaat dient immers in het kader van de collaborative divorce expliciet rekening te houden met de belangen van de andere echtgenoot, terwijl de Gedragsregels voorschrijven dat hij zich niet met tegenstrijdige belangen mag belasten. Wij gaan er als vereniging vooralsnog van uit dat er van strijd met de Gedragsregels geen sprake zal zijn. De betrokken cliënten worden vóór de collaborative divorce nadrukkelijk geïnformeerd over de gang van zaken,

zodat zij zich bewust zijn van de positie van de advocaat en de geldende regels.

Twee advocaten, een coach, een financieel deskundige: wordt dat niet te kostbaar?

Een overlegscheiding kost meer dan een mediation, omdat er in plaats van één procesbegeleider al twee advocaten bij zijn betrokken. Maar de kosten zullen lager zijn dan bij een reguliere echtscheiding omdat er niet inhoudelijk geprocedeerd wordt en er ook geen uitgebreide correspondentie tussen advocaten plaatsvindt. De lijnen zijn kort, het proces verloopt vlot en één deskundige is goedkoper dan twee partijdeskundigen met het risico van een *battle of experts*.

Het effect van vriendelijker verlopen echtscheidingsprocedures op het welbevinden van families en op hun gezondheid is niet in geld uit te drukken. De partners scheppen hun eigen toekomst.

Omdat ook de overheid ziet dat een integrale aanpak van een echtscheiding kostenbesparend kan werken, wordt er sinds kort, als het dan toch op een procedure aankomt, geëxperimenteerd met een zogenaamde regierechter die een integrale aanpak nastreeft. Het is te hopen dat ook in de gefinancierde rechtshulp de vergoedingen voor scheiding op gemeenschappelijk verzoek of door mediation niet langer lager zijn dan die voor een procedure bij de rechtbank.

Zijn de technieken van collaborative divorce ook op andere rechtsgebieden te hanteren?

In de VS en Canada worden ze ook toegepast op arbeidsrecht of bouwrecht, dan spreekt men van *collaborative practice of collaborative law*. Er is in Nederland *mediation advocacy*, maar dat zijn advocaten die bij een mediation zijn betrokken, wat ook een bepaalde instelling vergt.

.....
De advocaat moet zelfs zijn collega wijzen op rekenfouten in het voordeel van de andere cliënt
.....